

تصویر شاه طهماسب اول در حال پذیرایی از همایون پادشاه هندوستان (نقاشی دیواری در کاخ چهلستون از دوره صفویه)

القاب و عناوین پادشاهان ایران در سینه‌های تاریخی

ژوئیه گاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

صفحه‌های جامع‌الان

لطف‌الله هنرفر

استاد تاریخ در دانشگاه اصفهان

۱ - رکن الاسلام والمسلمین معزالدنیا والدين ابی الفتح ملکشاه بن محمد بن داود یمین خلیفۃالله امیر المؤمنین .

۲ - در کتیبه محراب گنج‌بری مسجد جامع اصفهان مورخ سال ۷۱۰ هجری که بوسیله خواجه سعدالدین محمد ساوی

۱ - کتیبه‌هایی که در این مقاله نقل شده از لحاظ شیوه نگارش عین روش تحریر آنها در آثار تاریخی اصفهان است .

۱ - قدیمی‌ترین کتیبه‌ای که نام پادشاهی از پادشاهان ایران را در آثار تاریخی اصفهان دربردارد کتیبه گنبد نظام‌الله‌الک در مسجد جامع اصفهان است که بین ۴۶۵ تا ۴۸۵ هجری و با احتمال قوی در سال ۴۷۳ هجری و در سلطنت ملکشاه سلجوقی بوسیله خواجه نظام‌الملک طوسی بنا شده و القاب و عنوان پادشاه در کتیبه کوفی این گنبد که آجری است بشرح زیر است :
«السلطان المعظم شاهانشاه الاعظم ملک‌المشرق والمغرب»

تصویر شاه محمد خدابنده پدر شاه عباس کبیر
(از کتاب تاریخ کشیشان کوملی در ایران)

القاب و عناوین شاه اسماعیل اول صفوی در کتیبه‌های
تاریخی اصفهان

۱ - دریک فرمان پادشاهی مورخ سال ۹۱۱ هجری
در مسجد جامع اصفهان :

وزیر سلطان محمد اول جای تو بنا شده نام پادشاه وقت بشرح زیر
آمده است :

«السلطان حامی حوزة الاسلام والایمان غیاث الدنیا والدین
ظل الله فی الارضین حرس الله ببقائه الاسلام» .

۳ - در کتیبه هلال صفه عمر در مسجد جامع اصفهان
مورخ سال ۷۶۸ هجری نام شاه محمود از سلسله آل مظفر
بشرح زیر ذکر شده است :

«سلطان محمود خلد الله ملکه و سلطانه» .

در کتیبه در تاریخی امامزاده اسماعیل اصفهان از شاه
محمود بشرح زیر نام برده شده است :

«السلطان الاعظم مولی سلاطین الامم ناشر العدل والاحسان
باسط الامن والایمان ظل الله فی الارضین قطب الحق والدین
شاه محمود بن السلطان الاعظم محمد بن مظفر خلد الله ملکه» .

۴ - در کتیبه سردر بیت الشتاء مسجد جامع اصفهان که
در سال ۸۵۱ هجری بوسیله عماد بن مظفر ورزنده‌ی بنا شده است
نام پادشاه وقت سلطان محمد تیموری بشرح زیر ذکر شده است :

«السلطان الاعظم عدل سلاطین العالم غیاث الحق والدین
سلطان محمد بهادر خلد الله ملکه و سلطانه» .

۵ - در کتیبه بنای تاریخی درب امام مورخ سال ۸۵۷
هجری نام جهان‌شاه قراقویونلو بشرح زیر ذکر شده است :

«پادشاه جهان‌بناه ابوالمظفر امیرزاده جهان‌شاه خلد الله
خلافته» .

۶ - در بین مقرنس‌های طاق صفه صاحب در مسجد جامع
اصفهان نام حسن بیگ آق‌قویونلو که بانی تعمیراتی در سال ۸۸۰
هجری در این مسجد بوده بشرح زیر آمده است :

«السلطان الاعظم ابوالتصر حسن بهادر خلد الله
ملکه و سلطانه» .

۷ - در مسجد اشترگان اصفهان که در سال ۷۱۵ هجری
بنا شده بوسیله کمال‌الدین اسماعیل اشترخانیک لوح سنگی
در ۸۸۱ هجری به بنای اصلی الحاق شده است که نام حسن بیگ
آق‌قویونلو را بشرح زیر در بردارد :

«حضرة پادشاه اسلام السلطان الاعظم مالک رقاب الامم
ابوالتصر حسن بهادرخان خلد الله ملکه و سلطانه» .

۸ - در کتیبه سردر بقعه شیخ ابومسعود رازی بخط
کمال کاتب یزدی و مورخ سال ۸۹۵ هجری نام پادشاه سلطان
یعقوب آق‌قویونلو بشرح زیر ذکر شده است :

«ابی‌المظفر یعقوب بهادرخان خلد الله ملکه و سلطانه» .

۹ - در کتیبه سردر زاویه در بکوشک (باب‌القدس) بخط
معین منشی و مورخ سال ۹۰۲ هجری نام رستم آق‌قویونلو
بشرح زیر ذکر شده است :

«سراج‌الدنیا والدین ابوالمظفر رستم بهادرخان خلد الله
تعالی خلافته و ملکه و سلطانه» .

«خليفة الزمان ناصر العدل والاحسان الامام العادل الكامل
الهادي الغازي الوالي ابوالمظفر السلطان شاه اسماعيل الصفوي
بهادرخان خلدالله ملكه وسلطانه» .

٢ - دركيبه سردر هارون ولايت مورخ سال ٩١٨
هجري :

«والي لواء الولاية في الافاق ممالك سرير الخلافة
بالاستحقاق الغازي المجاهد في سبيل الله بقاطع البرهان
ناصر المؤمنين ابي المظفر السلطان شاه اسماعيل بهادرخان» .

٣ - دركيبه سردر مسجد علي بخط شمس الدين تبريزي
مورخ سال ٩٢٩ هجري :

«السلطان بن السلطان بن السلطان الذي اسمه الجميل بعدد
الائمة عليهم السلام في التنزيل ابي المظفر سلطان شاه اسماعيل
خلدالله ظله الظليل» .

القاب وعناوين شاه طهماسب اول صفوي در آثار تاريخي اصفهان

١ - دريك فرمان مبنی بر بخشش دوهزار تومان ماليات
از اصفهان وتوايع آن در صفة صاحب در مسجد جامع اصفهان :

«السلطان بن السلطان ابوالمظفر شاه طهماسب بهادرخان
لا برحت رايات دولته منصوره واعدا حشمته مقهورة» .

٢ - دريك كتيبہ بخط نك در صفة صاحب در مسجد جامع
اصفهان مورخ سال ٩٣٨ هجري :

«قائد عسكر المهدي صاحب الزمان السلطان بن السلطان
ابوالمظفر شاه طهماسب الصفوي الحسيني بهادرخان خلدالله

علي سبيط الارض ظلال اعلامه ولازال اعناق الجبابرة ورقاب
الاكاسرة طائعين لقبهرمان اوامره واحكامه» .

٣ - دركيبه مسجد قطيبه بخط ابوسعيد امامي ومورخ
سال ٩٥٠ هجري :

«ابوالمظفر السلطان شاه طهماسب الحسيني بهادرخان
خلدالله تعالى ملكه وسلطانه وافاض علي العالمين بره واحسانه» .

٤ - دركيبه مسجد ذوالفقار بخط محمد سيوش ومورخ
سال ٩٥٠ هجري :

«السلطان الاعظم الاكرم ابوالمظفر شاه طهماسب الحسيني
بهادرخان خلدالله ملكه وافاض علي العالمين عدله» .

٥ - دركيبه نك مسجد درب جوياره بخط شيخ محمد
بابر ومورخ سال ٩٥٥ هجري :

«السلطان بن السلطان بن السلطان ابوالمظفر شاه طهماسب
الحسيني بهادرخان خلدالله تعالى في ظل الامن و الامان» .

٦ - دركيبه نك بقعه خواجه شاه حسن بخط ابوسعيد
امامي ومورخ سال ٩٦٢ هجري :

«سلطان سلاطين العسر والاولان ومقدمة الجيش لصاحب
الزمان ابوالمظفر شاه طهماسب الحسيني بهادرخان خلدالله
ملكه وسلطانه» .

٧ - دركيبه يك سنگ نوشته در مسجد جامع اصفهان
مورخ سال ٩٧١ هجري :

«سلطان سلاطين زمان باسط بساط امن وامان المروج
للشريعة الحقبة الامامية بتأييد الملك المنان حامى بيضة الاسلام

تصوير شاه عباس كبير در حال پذيرايي از ولي مسجدخان فرمايرواي تركستان (نقاشي ديواري در كاخ جهلستون از عهد صفويه)

عن الانكسار من رجوم شياطين الزمان السلطان بن السلطان بن السلطان ابوالمظفر معز الدين ۲ شاه طهماسب بهادرخان .

۸ - در کتیبه يك سنگ نوشته در مسجد جامع اصفهان که در مجرای آب مباح مسجد از زنده رود اصفهان نصب شده بود :

«خاقان الاعدل الاعظم مالك رقاب الامم مولی سلامین العرب والعجم السلطان بن السلطان ابوالمظفر شاه طهماسب بهادرخان خلدالله ملكه وسلطانه» .

شاه محمد خدابنده

در کتیبه يك سنگ نوشته که بر دیوار حوض وسط صحن مسجد جامع اصفهان نصب شده و سال ۹۸۵ هجری مورخ است نام سلطان محمد خدابنده پدشاه عباس بشرح زیر ذکر شده است :
«السلطان الاعظم الاعدل الاكرم قهرمان الماء والطين ضل الله فی الارضین مالک رقاب الامم مولا ملوک العرب والعجم ابوالمظفر خدای بنده سلطان محمد پادشاه خلدالله ملكه وسلطانه» .

القاب و عناوین شاه عباس اول (کبیر) در آثار تاریخی اصفهان ۱ - در اصفهان قدیمی ترین کتیبه ای که نام شاه عباس اول را در بردارد کتیبه نیک صفه حکیم مورخ سال ۹۹۶ و بخط صحیفی جوهری در مسجد جامع اصفهان است که القاب و عناوین این پادشاه را بشرح زیر ذکر کرده است :

«السلطان الاعظم الاعدل الاكرم الاشجع مالک رقاب الامم مولا ملوک العرب والعجم قهرمان الماء والطين ضل الله فی الارضین خلف اخلاف سید المرسلین السلطان بن السلطان والخاقان بن الخاقان ابوالمظفر ابوالمغازی شاه عباس الحسینی الصفوی بهادرخان خلدالله ملكه وسلطانه وافاض علی العالمین بره وعدله واحسانه» .

۲ - در کتیبه سردر مسجد شیخ لطف الله بخط علیرضا عباسی و مورخ سال ۱۰۱۲ هجری :

«السلطان الاعظم والخاقان الاكرم منجی مراسم آياته الطاهرین مروج مذهب الائمة المعصومین ابوالمظفر عباس الحسینی الموسوی الصفوی بهادرخان خلدالله تعالی ملكه واجری فی بحار التأيید فلكه» .

۳ - در کتیبه سردر مسجد مقصودیک بخط علیرضا عباسی و مورخ سال ۱۰۱۰ هجری :

«قهرمان الماء والطين ناصر عبادالله حافظ بلادالله السلطان بن السلطان ابوالمظفر شاه عباس الحسینی خلدالله ملكه وسلطنته وافاض علی العالمین بره وعدله واحسانه» .

۴ - در کتیبه محراب مسجد مقصودیک بخط علیرضا عباسی و مورخ سال ۱۰۱۰ هجری :

«پادشاه جمجاه ملائک سیاه گردون بارگاه مروج مذهب ائمه اثنی عشر صلوات الله علیهم من الملك الاكرم الاکبر الاعدل

السلطان الاعظم والخاقان الاكرم ابی المظفر شاه عباس الموسوی الصفوی الحسینی» .

۵ - در کتیبه مسجد سفره چی بخط صحیفی جوهری و مورخ سال ۱۰۱۴ هجری :

«السلطان الاعدل الاكرم الاشجع الاعظم مالک رقاب الامم مولا ملوک العرب والعجم قهرمان الماء والطين ضل الله فی الارضین غلام باخلاص امیر المؤمنین علی بن ابی طالب علیه الصلوة والسلام ابوالمظفر شاه عباس الموسوی الحسینی بهادرخان خلدالله تعالی ملكه وسلطانه وافاض علی العالمین بره وعدله واحسانه وعظمته وشوکتة ومعدلته ونصرتة وحشمتة الی یوم القیامة» .

۶ - در کتیبه مسجد جورجیر بخط صحیفی جوهری و مورخ سال ۱۰۱۸ هجری :

«السلطان الاكرم الاعظم الاعدل الاشجع قهرمان الماء والطين مولا ملوک العرب والعجم ابوالمغازی ابوالنصر ابوالفتح ابوالمظفر شاه عباس بهادرخان خلدالله ملكه وسلطانه وافاض علی العالمین بره وعدله واحسانه» .

۷ - در کتیبه مسجد چارچی بخط صحیفی و مورخ سال ۱۰۱۹ هجری :

«الخاقان الاكرم الاكمل الاشجع الاعدل الاعظم مولا ملوک العرب والعجم قهرمان الماء والطين ضل الله فی الارضین خلف اخلاف سید المرسلین رواج دهنده مذهب ائمه اثنی عشر صلوات الله علیهم اجمعین ابوالمظفر شاه عباس الحسینی الموسوی الصفوی بهادرخان خلدالله ملكه وسلطانه وافاض علی العالمین عدله واحسانه» .

۸ - در کتیبه سردر مسجد شاه بخط علیرضا عباسی و مورخ سال ۱۰۲۵ هجری :

«اشرف خواقین الارض نبأ واکرمهم حسبا واعظمهم رفعة و شأنا و اقواهم حجة و برهانا و اشلهم عدلا واحسانا تراب العتبة المقدسة النبوية وقمامة الساحة المطهرة العلوية ابوالمظفر عباس الحسینی الموسوی الصفوی بهادرخان لازالت رقاب اعظم الخواقین خاضعة علی بابه وجباه افاخم السلاطین معتررة بتراب اعتابه» .

۹ - در کتیبه خارجی گنبد مسجد شاه :

«ملك ملوک العالم ومستعد صنادید الامم الشهنشاه الاعظم المؤید المنصور المخصوص بعناية رب العالمین ضل الله فی الارضین السلطان بن السلطان ابوالمظفر شاه عباس الموسوی الحسینی الصفوی بهادرخان خلدالله ملكه» .

۱۰ - در کتیبه مسجد باغ حاجی بخط محمد امین و مورخ سال ۱۰۳۳ هجری :

«السلطان الاكرم والخاقان الاعدل الاعظم مالک رقاب

۲ - این قسمت از کتیبه محو شده است .

الامم مولی ملوک العرب والعجم ابوالمظفر شاهعباس الحسینی الصفوی بهادرخان خلدالله تعالی ظلّه ابدًا .
 ۱۱ - درکتیبه مسجد آقانورکه درآخرین سال سلطنت شاهعباس اول باتمام رسیده بخط محمدرضا امامی مورخ سال ۱۰۳۹ هجری :
 « کلب آستان علی بن ابی طالب صلوات الله وسلامه علیه عباس حسینی » .

۱۲ - درکتیبه سردر بقعه بابا رکن الدین درتخت فولاد اسفهان بخط محمد صالح اصفهانی ومورخ سال ۱۰۳۹ هجری :
 « کلب سده علی بن ابی طالب صلوات الله وسلامه علیه عباس الحسینی بهادرخان خلدالله تعالی ملکه وسلطانه الی یوم القیام » .

القاب وعناوین شاه صفی

۱ - درکتیبه سردر امامزاده اسماعیل بخط محمدرضا امامی ومورخ سال ۱۰۴۱ هجری :
 « السلطان الاعظم والخاقان الاکرم مروج مذهب الائمة المعصومین السلطان بن السلطان بن السلطان ابوالمظفر شاهصفی الموسوی الحسینی الصفوی بهادرخان خلدالله ملکه وسلطانه وافاض علی کافه العالمین یره وعدله واحسانه » .
 ۲ - درکتیبه لوح سنگی وقفنامه مسجد درب طوقچی مورخ سال ۱۰۴۴ هجری :

« خاقان جمشید رای سکندر سولت وسلطان فریدون فر دارا حشمت ابوالمظفر معزالدوله وعز نصره سلطان شاهصفی الحسینی الموسوی الصفوی بهادرخان خلدالله تعالی ملکه ابدًا » .

القاب وعناوین شاهعباس دوم

۱ - درکتیبه سردر مسجد ساروتقی بخط محمدرضا امامی ومورخ سال ۱۰۵۳ هجری :
 « السلطان الاعظم والخاقان الاکرم مروج المذهب الائمة المعصومین علیهم السلام السلطان بن السلطان بن السلطان ابوالمظفر شاهعباس الموسوی الحسینی الصفوی بهادرخان خلدالله ملکه وسلطانه » .

۲ - درکتیبه سردر مدرسه جده بزرگ دربازارقهوه کاشیها بخط محمدرضا امامی ومورخ سال ۱۰۵۶ هجری :
 « السلطان الاعظم والخاقان الافخم مالک رقاب الامم مروج مذهب الائمة الاثنی عشر علیهم السلام ابوالمظفر شاهعباس الثاني الحسینی الصفوی خلدالله تعالی ایام معدلته وسلطنته الی یوم الدین » .

۳ - درکتیبه یک سنگ نوشته در مدرسه جده بزرگ دربازار اسفهان مورخ سال ۱۰۵۷ هجری :
 « السلطان الاعظم والخاقان الاکرم مالک رقاب الامم

تصویر شاهعباس دوم
 (مینیا تور موجود درموزه ویکتوریا آلبرت لندن)

مولی ملوک العرب والعجم اشرفملاطین العالم سخی خیر المرسلین نور حدیقه الزمان عین الاعیان السلطان بن السلطان بن السلطان و الخاقان بن الخاقان بن الخاقان شاهعباس الثاني الصفوی الموسوی الحسینی بهادرخان خلدالله تعالی ملکه » .

۴ - درکتیبه سردر مدرسه جده کوچک دربازار اسفهان بخط محمدرضا امامی ومورخ سال ۱۰۵۸ هجری :
 « السلطان الاعظم والخاقان الافخم مالک رقاب الامم مروج الائمة الاثنی عشر علیهم السلام السلطان بن السلطان بن السلطان ابوالمظفر شاهعباس الثاني الحسینی الصفوی بهادرخان خلدالله تعالی ایام دولته ومعدلته وسلطنته الی یوم الدین » .

۵ - درکتیبه مدرسه شفیعیه بخط محمدرضا امامی ومورخ سال ۱۰۶۷ هجری :
 « السلطان الاعظم والخاقان والاکرام مروج مذهب آباءه ائمة الطاهرین السلطان بن السلطان شاهعباس الثاني الموسوی الصفوی الحسینی بهادرخان خلدالله ملکه » .
 ۶ - درکتیبه سردر مسجد سلیمان بیگ بخط محمدرضا امامی ومورخ سال ۱۰۷۲ هجری :

٩ - دركٲبه ايوان جنوبي مسجد جامع مورخ سال ١٠٧٠ هجري :

«سلطان السلاطين و ملاذ الخواقين و مروج مذهب ابائه الطاهرين السلطان بن السلطان شاه عباس الثاني الصفوي الحسيني الصاحب قران خلدالله ظلال معدلته على مفارق العالمين» .

القاب و عناوين شاه سليمان

١ - دركٲبه سردر مدرسة سليمانيه (مدرسه‌اي كه در جنوب غربى صحن مسجد شاه قرار دارد) بخط محمدرضا امامى و مورخ سال ١٠٧٨ هجرى :

«السلطان والخاصان الاكرم مالك رقاب الامم مولى ملوك العرب والعجم مروج مذهب الائمة المعصومين عليهم السلم السلطان بن السلطان ابوالمظفر شاه سليمان الموسوى الصفوى الحسينى بهادرخان خلدالله ملكه و سلطانه و افاض على كافة العالمين بره و عدله واحسانه لازالت رقاب اعظم الخواقين خاضعة على بابه و جباه افاجم السلاطين معفرة بتراب اعتابه» .

٢ - دركٲبه داخل مسجد خان مورخ سال ١٠٩٠ هجرى :

«السلطان بن السلطان والخاصان بن الخاصان ظل الله المنان شاه سليمان الموسوى الصفوى بهادرخان خلدالله ملكه» .

٣ - دركٲبه تاريخى ايوان جنوبي مسجد خان (از آثار شيخعليخان زنگنه وزير شاه سليمان) بخط محمدمحسن امامى و مورخ سال ١٠٩٠ هجرى :

«الصاحب الدورة الكيوانية مروج الشعائر الايمانية السلطان بن السلطان بن السلطان ابوالمظفر شاه سليمان الحسينى الموسوى الصفوى بهادرخان جعل الله انتظام دولته موكولا الى قديم عنايته و ميراث خليفته دوام سلطنته موصولا بقيام حجتهم و ظهور خليفته» .

٤ - دركٲبه مسجد ايلچى بخط محسن امامى و مورخ سال ١٠٩٧ هجرى :

«السلطان الاعظم والخاصان الاكرم مروج مذهب الائمة المعصومين عليهم السلم السلطان بن السلطان و خاصان بن خاصان ابوالمظفر شاه سليمان الحسينى الموسوى الصفوى بهادرخان خلدالله ملكه و سلطانه و افاض على العالمين عدله واحسانه» .

٥ - دركٲبه ايوان شرقى مسجد جامع بخط محمدمحسن امامى و مورخ سال ١٠٩٣ هجرى :

«مالك رقاب الامم مولى ملوك العرب والعجم فرع الشجرة العلية النبوية غصن النوحة العلية العلوية السلطان بن السلطان والخاصان بن الخاصان شاه سليمان الصفوى الموسوى بهادرخان لازالت سرادق دولته قائمة و الثقتن فى عهده قائمه» .

٦ - دركٲبه سردر بناط شيخعلي خان درجاله سياه مورخ

٣ - نام قريه‌اي در شمال غربى اسفهان است .

تصوير شاه سليمان صفوى
(از كتاب تاريخ كنيشان كوملى در ايران چاپ لندن)

«السلطان الاعظم والخاصان الاكرم مروج مذهب الائمة المعصومين عليهم السلم السلطان بن السلطان ابوالمظفر شاه عباس الثاني الموسوى الحسينى الصفوى بهادرخان خلدالله تعالى ملكه و سلطانه» .

٧ - دركٲبه سردر مدرسة آفاكافوز بخط محمدرضا امامى مورخ سال ١٠٦٩ هجرى :

«نواب كامياب سپهر ركاب اشرف اقدس ارفع هماليون شاهى مروج مذهب بحق حضرات ائمه معصومين صلوات الله عليهم اجمعين السلطان بن السلطان بن السلطان و الخاصان بن الخاصان بن الخاصان السلطان شاه عباس الثاني الصفوى الموسوى بهادرخان خلدالله ملكه و سلطانه» .

٨ - دركٲبه سردر مسجد حكيم بخط محمدرضا امامى و مورخ سال ١٠٧٣ هجرى :

«السلطان الاعظم والخاصان الاكرم مالك رقاب الامم مولى ملوك العرب و العجم مروج مذهب الائمة المعصومين السلطان بن السلطان ابى المظفر شاه عباس الثاني الموسوى الصفوى الحسينى بهادرخان خلدالله ملكه» .

تصویر شاه سلطان حسین صفوی

(این تصویر را نقاش هلندی کورنیوس دو بروین Cornelius de Bruyn در سال ۱۱۱۵ هجری در اصفهان پایتخت صفویه از شاه سلطان حسین نقاشی کرده است)

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

سال ۱۰۹۸ هجری :

«شهریار دین پرور عدل آئین سلیمان شأن سکنند زمان
بانی مبانی امن و امان رافع دعایم بنیان معدلت و احسان چراغ
دودمان مصطفوی و مرتضوی ابوالمظفر شاه سلیمان الصفوی
الموسوی خلدالله ملکه و ابد سلطانه» .

۷- در کتیبه مسجد خلوت نشین بخط محمدحسن امامی
ومورخ سال ۱۱۰۰ هجری :

«السلطان الاعظم والخاقان الافخم مالک رقاب الامم
مولی ملوک العرب والعجم ظل الله فی العالم السلطان بن السلطان
بن السلطان ابی المظفر المنصور شاه سلیمان الموسوی الصفوی
بهادرخان خلدالله ملکه و سلطانه» .

۸- در کتیبه «مدرسه کاه گران بخط عبدالله رجال

ومورخ سال ۱۱۰۵ هجری :

«اشرف السلاطین رافع الویة الشرع المبین مشید اساس
العلم والیقین فرع الشجرة الطیبة الاحمدیة غسن الدوحة العلیة
العلویة الخاقان بن الخاقان السلطان سلیمان الحسینی الموسوی
الصفوی متع الله المؤمنین ببقائه الی آخر الزمان» .

القاب و عناوین شاه سلطان حسین

۱- در کتیبه سردر مدرسه آقا کمال خازن شاه سلطان حسین
بخط عبدالرحیم جزایری ومورخ سال ۱۱۰۸ هجری :

«ظل الله فی العالم سید السلاطین قهرمان الماء والطنین
السلطان بن السلطان ابوالمظفر شاه سلطان حسین الصفوی الموسوی
الحسینی بهادرخان لازال بابه مرجعاً لاعظم السلاطین» .

۲- در کتیبه ایوان غربی مسجد جامع اصفهان (ایوان
استاد) بخط علی تقی امامی ومورخ سال ۱۱۱۲ هجری :
«ملک ملوک العالم ومستعبد منادید الامم الشهتاء الاعظم
السلطان بن السلطان المؤید ابوالمظفر السلطان حسین الحسینی
الموسوی الصفوی بهادرخان» .

۳- در کتیبه سردر رواق بقعه امامزاده اسماعیل بخط
علی تقی امامی ومورخ سال ۱۱۱۴ هجری :

«السلطان بن السلطان بن السلطان والخاقان بن الخاقان بن
الخاقان ابوالمظفر ابوالمنصور شاه سلطان حسین الحسینی
الموسوی الصفوی بهادرخان لازال به رکن الاسلام رکنیاً و متن
الاسلام متیناً» .

۴- در کتیبه مدرسه جلالیه مورخ سال ۱۱۱۴ هجری :

«السلطان الاعظم والخاقان الاکرم ظل الله فی الارضین
مروج مذهب ابائه الائمة المعصومین السلطان بن السلطان
والخاقان بن الخاقان ابوالمظفر شاه سلطان حسین الموسوی
الصفوی بهادرخان خلدالله ملکه و سلطانه و افاض علی العالمین
بره و عدله و احسانه و زیدت نعمه المتواترة المتوالیه» .

۵- در کتیبه سردر صحن امامزاده اسماعیل بخط علی تقی
امامی ومورخ سال ۱۱۱۵ هجری :

«مشید ارکان الزمان سلطان العدل والاحسان ومحکم
بنیان الامن والامان ناشر الملک الجعفری ناصر المذهب الانتا
عشری السلطان بن السلطان بن السلطان والخاقان بن الخاقان بن
الخاقان شاه سلطان حسین الحسینی الموسوی الصفوی بهادرخان» .

۶- در کتیبه ایوان شمالی امامزاده احمد بخط علی تقی
امامی ومورخ سال ۱۱۱۵ هجری :

«السلطان بن السلطان والخاقان بن خاقان شاه سلطان
حسین الحسینی الموسوی الصفوی بهادرخان» .

۷- در کتیبه سردر امامزاده احمد بخط احمد حسینی
مورخ سال ۱۱۱۵ هجری :

«السلطان الاعدل والخاقان الانجب الاشرف الاکرم

الاعظم سلطان السلاطين قهرمان الماء والمطين شاه سلطان حسين الحسيني الموسوي الصفوي خلدالله ملكه» .

۸ - در کتیبه سردر مسجد علیقلی آقا بخط علی نقی امامی ومورخ سال ۱۱۲۲ هجری :

«السلطان الاعظم والخاقان الاعدلى الاكرم الشاه سلطان- حسين الموسوي الصفوي بهادرخان خلدالله ملكه و افاض على العالمين بره»

۹ - در کتیبه سردر مدرسه شمس آباد بخط عبدالرحيم جزایری ومورخ سال ۱۱۲۵ هجری :

«السلطان الاعظم والخاقان الاكرم الافخم مروج مذهب الائمة المعسومين عليهم السلم شاه سلطان حسين الموسوي الحسيني خلدالله ملكه» .

۱۰ - در کتیبه سردر مدرسه چهارباغ بخط عبدالرحيم جزایری ومورخ سال ۱۱۲۲ هجری :

«سيد سلاطين الافاق وارث الملك بالاستحقاق قمامة اعتاب اجداده الاطياب تراب باب ابيه ابي تراب السلطان بن السلطان والخاقان بن الخاقان ابوالمنظر شاه سلطان حسين الصفوي الموسوي الحسيني بهادرخان لازالت جباه الجبابرة معفرة بتراب يابه وشفاء القيامرة مشرفة من تلتيم اعلى جنبه» .

۱۱ - در کتیبه گنبد مدرسه چهارباغ (نمای خارجی گنبد) بخط عبدالرحيم جزایری ومورخ سال ۱۱۲۲ هجری :

«السلطان العادل والخاقان الباذل ملك الانام ناشر احكام الاسلام مروج الشريعة الفراء والسالك سبيل المحجة البيضاء الشاه سلطان حسين الموسوي الحسيني الصفوي بهادرخان لازال ايام دولته مرفوعة سمك السماء وصيت معدلته مسموعاً في سطوح المساجد والافلاك» .

القاب و عناوين پادشاهان قاجار

۱ - در کتیبه سردر اصلی مسجد جامع از فتحعلیشاه قاجار بخط ابوالحسن اصفهانی مورخ سال ۱۲۱۸ هجری شرح زیر عنوان شده است :

«السلطان الاعدلى الاكرم والخاقان الاعظم الافخم السلطان بن السلطان والخاقان بن الخاقان السلطان فتحعلي شاه قاجار خلدالله ملكه» .

۲ - در کتیبه سردر مدرسه پای قلعه از آثار دوره حکمرانی حاج محمدحسین خان مندر مورخ سال ۱۲۱۷ هجری :

«السلطان الاعظم والخاقان الاكرم محيي مراسم الشريعة الفراء ومشييد قواعد ملة البيضاء مروج آثار ائمة الطاهرين السلطان بن السلطان والخاقان بن الخاقان فتحعلي شاه قاجار شدالله اطناب دولته باوتاد الخلود» .

۳ - در کتیبه سردر مدرسه ملاعبدالله دربازار اصفهان مورخ سال ۱۲۱۸ هجری :

«السلطان العادل الباذل ظل الله في سيط الارض عام -

المعمورة في العلول والعرض سرير السلطنة بالاستحقاق مالك ممالك الافاق مؤسس مباني الانصاف قانع قواعد الاجحاف السلطان بن السلطان والخاقان بن الخاقان السلطان فتحعلي شاه قاجار سقى الله حياض الشوكة بسحاب جوده ونضر رياض الدولة بامطار بره وجوده» .

۴ - در کتیبه الحاقی به ایوان جنوبی مسجد شاه در سال ۱۲۶۱ هجری از محمدشاه قاجار بشرح زیر عنوان شده است :

«الملك المؤيد قبلة السلاطين وكهف الخواقين السلطان بن السلطان محمدشاه الغازی خلدالله ملكه» .

۵ - در کتیبه سردر قیصریه در شمال میدان نقش جهان در کتیبه الحاقی به ابن بنای عهد صفویه مورخ سال ۱۲۹۸ هجری از ناصرالدین شاه قاجار بشرح زیر عنوان شده است :

«سلطان الاعظم والخاقان الاكرم اعدل الخواقين واكرم السلاطين اعلي حضرت قدر قدرت شاهنشاه جم جاء پادشاه اسلام پناه السلطان بن السلطان بن السلطان والخاقان بن الخاقان خسرو صاحبقران ناصر الدين شاه قاجار خلدالله ملكه وسلطانه» .

۶ - در کتیبه سردر مسجد رحيم خان مورخ سال ۱۳۰۶ هجری :

«در ايام دولت جاويد مدت محيي مراسم شريعت سيد - المرسلين ومشييد قواعد ملت و دين مخرب آثار الكفار السلطان ناصر الدين شاه قاجار خلدالله ملكه» .

شاهنشاهان سلسله پهلوی

با آنکه در مدت ۴۴ سال سلطنت شاهنشاهان سلسله پهلوی تعمیرات مقصل و دامنه داری در آثار تاریخی اصفهان صورت گرفته و در حقیقت آثار باستانی اصفهان در این دوره تجدید حیات نموده است ولی بنده در کتیبه ای نصب شده و اگر نوشته ای هم در جائی بیادگار گذاشته شده اولاً به زبان فارسی است و ثانیاً در نهایت سادگی و خالی از هرگونه تکلف و تعقیدات لفظی . از آنجمله است يك لوحه در سردر مسجد شيخ لطف الله بشرح زیر :

«در عهد سلطنت اعلي حضرت اقدس هميون شاهنشاه رضاشاه پهلوی خلدالله ملكه وسلطانه تعمیر شد آبان ۱۳۰۷» و لوحه دیگری در تالار تیموری (باشگاه افران اصفهان) بشرح زیر :
در عهد سلطنت اعلي حضرت محمدرضاشاه پهلوی و مساعی تیمسار سر لشکر نصرت الله معتضدی فرمانده لشکر اصفهان عمارت باستانی تیموری تعمیر و باشگاه افران تأسیس گردید ۱۳۲۷ .

تذکر :

نام نویسنده مقاله «دوبل تاریخی مشهور اصفهان از دوره صفویه» که در شماره هشتادویکم «لطف الله هنرور» نوشته شده بود بشرح زیر تصحیح میشود :
«لطف الله هنرور استاد تازیخ در دانشگاه اصفهان»